

Kusufazo ya Kamayiso ya Katengo

Zakamayiso ya Mupilelo ni Sibaka ye Lelilwe i ezizwe ka misebezi ya buikezezo ye bizwa *“Mukwa wa ze zwakanyizwe ze ankufela kamayiso ya kunga muhato wa mifilifili mwahalaa kamunu ni lifolofolo ni ba bazuma isi ka mulao mwa libaka zezibahala hahulu mwa Namibia”* (UNDP ID: PIMS 6303; GEF ID: 10200), lifiwa lituso zamashelani ki ba Libaka za Lifasi Lote (Global Environment Facility). Misebezi ya za buikezezo ki yefwi ya pulongilamu ya za Lifolofolo za Lifasi Lote i zamayiswa ki ba Panka ya Lifasi (World Bank). Ne i lukisizwe ki Zakamayiso ya Mupilelo ni Sibaka ye Lelilwe ya Pulongilamu ya ba Kopano Yamacaba ya Zwelopili, ni kusebelisana hamoho ni ba Likolo Lapabalelo Yanahefi ni Bupoti.

Zakamayiso ya Mupilelo ni Sibaka ye Lelilwe i lukisizwe kakuya ka mukwa wa kutatuba za mipilelo ya batu ni za pabalelo yanahefi (UNDP’s SESP) mwa kalulo ya misebezi ya buikezezo wo ne u lukisizwe ni ku fita kwa mafelelezo, ni kufumana kezezo yene i ezizwe kakuyemela ba Pulongilamu ya ba Kopano Yamacaba ya Zwelopili mwa nako ya kuitukiseza kalulo ya musebezi wa buikezezo ni ba babayemi hamoho ni bona mwa musebezi wa kuitenga ku ze ezahala mwa muuso, mwa lilalanda za silalo ni batutengo twa sicaba.

Zakamayiso ya Mupilelo ni Sibaka ye Lelilwe ni misebezi ya buikezezo ye ilukisizwe kakuya ka mifuta ya kutalimana ni likozi. Likusufalizwe ka mukwa wo ngilwe wa kuzamayisa susuwezo ya misebezi ya buikezezo ka kutaleleza likalulo, ka nako yeo patisiso ya nambekelo ya nyakisiso ya zeswanela kueziswa ni kamaiso ya likozi ni mukwa wa lika zefumanwi ni kubupiwa kakuya ka Mayemo ni Mipilelo ya Sibaka. Kubeilwe mikwa ni milelo ye hanisa, ni ze swanelwa ku sa eziwa ni ku tokolomohiwa, ni ze sakonahali kuezahala, kukutiseza fafasi, kufukuza kapa kutalima butuna bo bumwahala likozi ni mo likona kupetahalela. Zakamayiso ya Mupilelo ni Sibaka ye Lelilwe libonisa buñata bwa lika ze konahala kwa mipilelo ni milaonyana ya silalanda ni zebatahala ni kamo lika fumanelwa ni kamikwa ya kunyakisisa, kutaluhanya, kulumelelwa, kukutiseza, kutokomela ze ezahala ni kufa piho kwa mipilelo ni libaka za kamayiso ni silelezo ni zetiswa ki butata bwa misebezi ya buikezezo.

Zakamayiso ya Mupilelo ni Sibaka ye Lelilwe ba fumana mihato yeswanelwa kulatelelwa mwa nako ya kususuweza ni kutaleleza likalulo za kufezwa kwa milelo ya kamayiso ye ikemezi inosi ye tomami ku ze tisizwe ka mukwa wa kutatuba za mipilelo ya batu ni za pabalelo yanahefi katikanyo ni likozi ze fumanwi. Mihato ye fumanwi ingelela za Sibaka ni Kamayiso ya Mupilelo o Ezizwe, Kamayiso ya Mupilelo ni Sibaka ye Lelilwe, Baba Itengile mwa litaba Zamulelo wa Batu, ni kutahisa za Buitukiso bwa Kufitisa za Linonge za Batu.

Zakamayiso ya Mupilelo ni Sibaka ye Lelilwe i fa kabutungi bwa misebezi ni maata a kutaleleza likalulo za milelo. Ingelelezi musulo wa mashelefi kakutala, kutokomela ze ezahala ni kutatuba milelo, ni likuka za Likalulo za nako ya kupetiwa kwa sikuka sa kusebeliswa kwa zwelopili ye batahala kwa kutatuba ni milelo ya kamayiso (bona Nambeko).

Ba Pulongilamu ya ba Kopano Yamacaba ya Zwelopili ni ba Mukwa wa kutatuba za Mipilelo ya batu ni za Pabalelo yaza Nahefi ba fumani ze 10 za butokwa za mipilelo ni likozi za silalanda ze amana ni za misebezi ya buikezezo ye: ilifwi ya likozi ki ya kuba fafasi, zesupile li mwatikanyezo mi zetalu lipahami. Kungelela za likozi kakuya ka mukwa wa kutatuba za mipilelo ya batu ni za pabalelo yanahefi li *“Pahami”*.

Likozi ze pahami ki ze:

- Batu ba sibaka, kungelela likwata za ba basakoni kuitamulela, bakona ku sa itenga mwa misebezi ya buikezezo, mubatuse, kapa mu fumane tuso kubona.
- Ba silelezi ba lifolofolo ba bahanisa kuzuma bakona kutisa likozi mwa libaka za sicaba haiba kuli haba sika lutiwa hande, kuzamayiswa hande kapa ku etelelwa.
- Ba silelezi ba lifolofolo ba bahanisa kuzuma bakona kuba mwa likozi kanako ye bakatani ni babazumi ba bazuma isi kamulao.

Likozi ze likani ze fumanwi mwa musebezi wa buikezezo kize:

- Mibuso ya milonganyana ni likopano za silalanda bakona kupalelwa ku kalisa kapa kuzamayisa hande za misebezi ya buikezezo.
- Ku saba ni litaba hande kapa mukwa ka mo misebezi ya buikezezo mo i sinyeza libaka za maino ni ku cinca sibupeho se siswanela sa silalanda ni kusabisa ze pila mwateñi.
- Misebezi ya zabuikezezo ni mikwa ikona kupalelwa kukopanya kapa kubonisa za maikuto a basali ni basizani kusa fiwa libaka za kulikanelela kwa kueza likalulo za bona ni kufumana sesiñwi.
- Ku ekezeha kwa tiisezo ni mikwa ye minca ya kulwanisana mwahalaa kamunu ni lifolofolo za naheñi ni kuzuma isi kamulao kukona kucinca mayemo a cwale a libaka ze bukelelizwe, libaka za mululwani ni lisebeliso, mwa libaka ze fa masheleñi a butokwa kapa cincheho ya liswanelo za buluwi bwa sibaka.
- Ze tisizwe ki misebezi yabuikezezo likona kuba zesina silelezo sihulu hakutaha kucinca kwamayemo alihalimu ni nako, kungelela cwalo ni kukutela kwapula fafasi mwasilimo.

Litaba za butokwa za misebezi yabuikezezo lifumaneha feela mwapuo ya sikuwa, ni kungelela kabutungi pampili ya mukwa wa kutatuba za mipilelo ya batu ni za pabalelo yanaheñi ye lukisizwe ka mipilelo ya sibaka ni likozi (Talima Ñambeko 4). Likozi ze li eziwa mwa kalulo ya 1, 2 ni 3 kwa misebezi ya buikezezo.